

**YARGITAY
10. HUKUK
DAİRESİ**

Esas No. 2009/4896
Karar No. 2010/12128
Tarihi: 23.09.2010

İlgili Kanun / Madde
5510 S.SGK/96

-
- **FUZULİ ÖDEMELERİN İADESİ**
- **EVLİLİĞİ BİLDİRME**

ÖZETİ:

Kanun kapsamındaki her türlü ödemeler;

a) Kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğmuşsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede yapılan ödemeler, bu ödemelerin yapıldığı tarihlerden,

b) Kurumun hatalı işlemlerinden kaynaklanmışsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamı, ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içinde yapılacak ödemelerde faizsiz, üç aylık sürenin dolduğu tarihten sonra yapılacak ödemelerde ise bu süre sonundan, itibaren hesaplanacak olan kanuni faizi ile birlikte, ilgililerin Kurumdan alacağı varsa bu alacaklarından mahsup edilir, alacakları yoksa genel hükümlere göre geri alınır.” hükmü öngörülmüştür. Söz konusu Kanunun geçici maddelerinde, yersiz ödemelerin tahsili konusunda önceki hükümlerin uygulanması gereğine işaret eden herhangi bir kural da bulunmadığından, sonuç olarak 96’ncı madde düzenlemesinin, Kurumun yersiz ödemedeki kaynaklanan alacaklarına ilişkin süregelen uyuşmazlıklara uygulanması zorunlu olduğu gibi, bu konuda 818 sayılı Borçlar Kanununun, geri verilmesi gereken tutarın belirlenmesinde genel hüküm niteliğinde bulunan 63’üncü maddesinin de gözetilmesi gerekmektedir.

Bir başka anlatımla; iyi niyetli zenginleşen, sebepsiz zenginleşme konusunun kendisinden istendiği tarihten önce elinden çıktığını iddia ve ispat ettiği miktar oranında ret ve geri vermeyle yükümlü olmayacak, buna karşın; zenginleşen, zenginleşme anında veya sonrasında mal varlığındaki artışın geçerli bir hukuki sebebe dayanmadığını biliyor veya bilmesi gerekiyor ise, kötü niyetli sayılacaktır. Ayrıca belirtmelidir ki; 5510

sayılı Kanunun 96'ncı maddesi, sebepsiz zenginleşmede geri verme konusuna ilişkin özel bir düzenleme niteliğinde olup, zamanaşımı hükmü olarak tanımı ve yorumlanması olanaksızdır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığı altında inceleme konusu dava değerlendirildiğinde; sigortalı eşi üzerinden kendisine ölüm aylığı bağlandıktan sonra evlenen davalının anılan aylığının kesilmesi zorunluluğu bulunduğu gibi, yeniden evlenmesine karşın Kuruma bildirim yapmayarak aylıklarının almaya devam eden davalının kötü niyetli olduğu da belirgindir. Bu bakımdan, yasal süresinde zamanaşımı definde bulunmayan davalının sorumluluğu noktasında 5510 sayılı Kanunun 96'ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında irdeleme ve uygulama yapılarak elde edilecek sonuca göre hüküm kurulmalıdır.

Dava, istirdat (geri alım) istemine ilişkindir.

Mahkemece, davanın reddine karar verilmiştir.

Hükmün, davacı Kurum avukatı tarafından temyiz edilmesi üzerine, temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Hâkimi Tolga Özmen tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi.

1-) Dosyadaki yazılara, toplanan delillere ve hükmün dayandığı gerektirici sebeplere göre, davacı Kurum vekilinin sair temyiz itirazlarının reddi gerekir.

2-) 23.01.1979 günü yaşamını yitiren sigortalı üzerinden, 506 sayılı Kanun hükümleri gereğince, davacı Kurum tarafından kendisine ölüm aylığı bağlanan hak sahibi eş konumundaki davalının 17.10.1992 tarihinde yeniden evlendiği, bu olguyu sonradan saptayan Kurumca 2006 yılının Mart ayında tesis edilen işlemle ölüm aylığının kesilip 21.10.1992 – 20.03.2006 döneminde yersiz ödendiği ileri sürülen aylıkların yasal faiziyle birlikte geri alınmasına ilişkin işbu davanın açıldığı, yargılama aşamasında zamanaşımı definin yasal süresinde ileri sürülmediği anlaşılmaktadır.

Davanın yasal dayanağı, 506 sayılı Kanunun ölüm sigortası hükümlerinin düzenlendiği bölümü içerisinde yer alan ve "Eş ve çocuklara aylık bağlanması" başlığını taşıyan 68'inci maddesi olup, hak sahibi eş yönünden maddenin (V) numaralı bendinde; sigortalının dul eşinin evlenmesi durumunda aylığının kesileceği, aylığın kesilmesine yol açan evlenme son bulunca aylığın yeniden bağlanacağı belirtilmiştir. Bu aşamada, evlenme olgusu nedeniyle kesilmesi gereken aylığın devamı sonucu yapılan yersiz ödemelerin ilgililerden geri alınmasının hukuki dayanak ve ilkelerinin saptanması gerekmektedir. Konuya ilişkin 506 sayılı Kanunun "Sigorta yardımlarının haczedilemeyeceği, yanlış ve yersiz ödemelerin tahsili" başlığını taşıyan 121'inci maddesine 06.08.2003 günü yürürlüğe giren 4958 sayılı Kanunun 47'nci maddesi ile eklenen ikinci fıkrada; yanlış ve yersiz ödendiği anlaşılan her türlü gelir, aylık ve sigorta yardımlarının 84'üncü maddenin son fıkrası saklı kalmak kaydıyla, ilgililerin sonraki her çeşit istihkaklarından kesilmek suretiyle geri alınacağı, Kurumun genel hükümlere göre takip hakkının saklı bulunduğu

açıklandığı halde, yersiz ödeme durumunda geri verme yükümünün kapsamı belirlenmediği gibi, söz konusu Kanun içeriğinde bu konuda herhangi bir düzenlemeye de yer verilmemiştir. 01.10.2008 günü yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun “Yersiz ödemelerin geri alınması” başlıklı 96’ncı maddesinin birinci fıkrasında ise, “Kurumca işverenlere, sigortalılara, isteğe bağlı sigortalılara gelir veya aylık almakta olanlara ve bunların hak sahiplerine, genel sağlık sigortalılarına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere, fazla veya yersiz olarak yapıldığı tespit edilen bu Kanun kapsamındaki her türlü ödemeler;

a) Kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğmuşsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede yapılan ödemeler, bu ödemelerin yapıldığı tarihlerden,

b) Kurumun hatalı işlemlerinden kaynaklanmışsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamı, ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içinde yapılacak ödemelerde faizsiz, üç aylık sürenin dolduğu tarihten sonra yapılacak ödemelerde ise bu süre sonundan, itibaren hesaplanacak olan kanuni faizi ile birlikte, ilgililerin Kurumdan alacağı varsa bu alacaklarından mahsup edilir, alacakları yoksa genel hükümlere göre geri alınır.” hükmü öngörülmüştür. Söz konusu Kanunun geçici maddelerinde, yersiz ödemelerin tahsili konusunda önceki hükümlerin uygulanması gereğine işaret eden herhangi bir kural da bulunmadığından, sonuç olarak 96’ncı madde düzenlemesinin, Kurumun yersiz ödemeden kaynaklanan alacaklarına ilişkin süregelen uyuşmazlıklara uygulanması zorunlu olduğu gibi, bu konuda 818 sayılı Borçlar Kanununun, geri verilmesi gereken tutarın belirlenmesinde genel hüküm niteliğinde bulunan 63’üncü maddesinin de gözetilmesi gerekmektedir. Anılan maddeye göre; haksız olarak (nedensiz) bir edinimde bulunan kimse, onun geri alınması zamanında elinden çıkmış olduğunu kanıtladığı tutar oranında ret ve geri vermekle yükümlü değil ise de, haksız edinimde bulunan, o şeyi kötü niyetle elden çıkarmış veya onu elden çıkarırken sonradan ret ve geri vermeye zorunlu tutulacağını biliyor ise ret ve geri vermekle yükümlüdür. Bir başka anlatımla; iyi niyetli zenginleşen, sebepsiz zenginleşme konusunun kendisinden istendiği tarihten önce elinden çıktığını iddia ve ispat ettiği miktar oranında ret ve geri vermeye yükümlü olmayacak, buna karşın; zenginleşen, zenginleşme anında veya sonrasında mal varlığındaki artışın geçerli bir hukuki sebebe dayanmadığını biliyor veya bilmesi gerekiyor ise, kötü niyetli sayılacaktır. Ayrıca belirtilmelidir ki; 5510 sayılı Kanunun 96’ncı maddesi, sebepsiz zenginleşmede geri verme konusuna ilişkin özel bir düzenleme niteliğinde olup, zamanaşımı hükmü olarak tanımlı ve yorumlanması olanaksızdır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığı altında inceleme konusu dava değerlendirildiğinde; sigortalı eşi üzerinden kendisine ölüm aylığı bağlandıktan sonra evlenen davalının anılan aylığının kesilmesi zorunluluğu bulunduğu gibi, yeniden evlenmesine karşın Kuruma bildirim yapmayarak aylıklarının almaya devam eden davalının kötü niyetli olduğu da belirgindir. Bu bakımdan, yasal süresinde zamanaşımı definde bulunmayan davalının sorumluluğu noktasında 5510 sayılı Kanunun 96’ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında irdeleme ve uygulama yapılarak elde edilecek sonuca göre hüküm kurulmalıdır.

Bu maddi ve hukuki olgular göz önünde bulundurulmaksızın, mahkemece eksik inceleme ve araştırma sonucu, davalının iyi niyetli olduğu yönündeki yanılığın değerlendirilmeye dayalı olarak davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

O halde, davacı Kurum vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün, yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, 23.09.2010 gününde oybirliğiyle karar verildi.